

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Львівська політехніка»
д.держ.упр., професору
П.М. Петровському

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора Баштанника Віталія Володимировича на дисертацію Греня Тараса Ярославовича «Удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні», подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Львівська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами.

Тема дисертаційного дослідження Т.Я. Греня присвячена вирішенню важливої проблеми теорії публічного управління – дослідженню публічноуправлінського концепту реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні. Під механізмом реалізації політики соціального захисту як об'єкта публічного управління у роботі дисертантом трактовано як спосіб впливу органів публічної влади на політику соціального захисту, який забезпечує максимальний ефект та точно реалізує визначені цілі публічного управління і що, на відміну від існуючих підходів до визначення даного поняття, підкреслює необхідність застосування комплексного підходу та координації дій різних учасників, відповідає сучасним вимогам до ефективного управління, сприяє підвищенню прозорості та відповідальності в управлінні соціальною сферою.

Т.Я. Грень правомірно актуалізував тему дисертаційного дослідження в сучасних умовах з позицій галузі знань «Публічне управління та адміністрування», логічно доповнив існуючу класифікацію механізмів публічного управління (серед яких: інституційний, правовий, фінансово-економічний) інформаційно-організаційним та сервісно-орієнтованим. У роботі актуалізовано інформаційно-організаційний механізм реалізації політики соціального захисту, який складається з комплексу правових норм та принципів, які регулюють зміст політики соціального захисту, а в практичній площині спираються на потенціал цифровізації, широке використання

сучасних цифрових та мережевих технологій.

Дисертаційне дослідження базується на дослідницькій парадигмі соціальної держави як складника сучасного публічного управління. У дисертації акцентовано увагу на тому, що національна модель нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки формувалася впродовж тривалого часу, зазнаючи впливу неузгоджених рішень із боку держави, профспілок і бізнес-структур.

Актуальність дисертаційної роботи визначається здійсненням прогнозування ефективності публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні, на основі якого розроблено три сценарії його подальшого розвитку. Дисертант обґрунтовано наголошує, що створення єдиного інформаційно-аналітичного сервісу та єдиної електронної бази даних отримувачів різних видів соціальної допомоги, пільг та соціальних послуг, до яких могли б мати доступ усі учасники процесу, сприятиме подоланню зайвого дублювання та покращенню якості та швидкості у прийнятті управлінських рішень.

Дисертаційне дослідження Т.Я. Греня є актуальним, оскільки вирішує важливе завдання спеціальності «Публічне управління та адміністрування» - науково-теоретичне обґрунтування управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні та розроблення перспективних напрямів їх удосконалення.

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних робіт, серед іншого, ДО № 0221U103957) в межах комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України «Державне управління та місцеве самоврядування», у якій автор як виконавець досліджував удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні; а також «Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного відновлення України (ДР №0124U000016) науково-дослідна робота ІАДУ НУ «Львівська політехніка» в межах якої автором запропоновано комплексну систему удосконалення механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні, яка передбачає: удосконалення нормативно-правового механізму, організаційного механізму та удосконалення фінансово-економічного механізму. Все це визначає актуальність дисертаційного дослідження Т.Я. Греня «Удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота характеризується науковим змістом матеріалу роботи, логічністю викладу та аналізу тематики дослідження, належним обґрунтуванням висновків та пропозицій.

За результатами проведеного аналізу, визначення мети дисертаційного дослідження, та положень наукової новизни, висновків і рекомендацій,

наведених у дисертації, є можливість встановити, що загалом, рівень дослідження відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

– науково правильним алгоритмом вирішення автором дисертаційної роботи комплексу завдань, що забезпечило отримання дисертантом важливих результатів, розробці та запровадженню в науковий обіг сучасних теоретичних моделей наукового аналізу публічноуправлінського змісту реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні та розроблення перспективних напрямів удосконалення такої політики;

– використанням наявної джерельної бази за темою дисертації і принципово новим підходом до розуміння концепту «соціального захисту»;

– відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження напрямом спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»;

– довідками про впровадження та апробацію отриманих у процесі дослідження наукових результатів за темою дисертації.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна здобутих результатів дисертації полягає в системному дослідженні актуального наукового завдання щодо обґрунтування управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту та розробленні перспективних напрямів її удосконалення на регіональному рівні. На основі результатів дослідження сформульовано низку нових наукових положень, узагальнень та висновків, що становлять наукову новизну і розкривають логіку дисертаційного дослідження, та й полягають у тому, що в дисертаційній роботі:

уперше:

- запропоновано комплексну систему удосконалення механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні, яка орієнтована на забезпечення соціального захисту населення окремих регіонів відповідно до їхніх внутрішніх потреб, зокрема з урахуванням наслідків російської воєнної агресії, на основі розвитку сервісної системи надання соціальних послуг населенню.

Така комплексна система передбачає вдосконалення нормативно-правового, організаційного та фінансово-економічного механізмів через розробку і впровадження відповідних стандартів, диференціацію підходів до соціального захисту різних категорій населення, раціоналізацію структури інституцій і диверсифікацію джерел фінансування соціальних програм тощо, що в сукупності забезпечить більшу соціальну справедливість і стабільність у суспільстві.

Удосконалено: змістовно-понятійний апарат науки публічного управління через уточнення понять: «соціальний захист населення», «регіональна політика соціального захисту», «механізм реалізації політики соціального захисту», а також удосконалено класифікацію механізмів

соціального захисту (інституційний, правовий, фінансово-економічний), зокрема її доповнено інформаційно-організаційним та сервісно-орієнтованим контентом.

У роботі дістали подальшого розвитку напрями забезпечення соціального захисту у контексті державної стратегії подолання бідності, що дало змогу сформулювати необхідність впорядкування законодавчо-нормативної бази, а також заходи інформаційного забезпечення соціального захисту.

Дисертаційне дослідження відповідає напрямам спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»: сутність і зміст, основні категорії, поняття, методологія та принципи державного управління; закономірності, особливості, тенденції та основні чинники державотворення та державного управління; доктрини, концепції, теорії державного управління, світові тенденції їх розвитку та порівняльний аналіз; державне управління як система; реформування державного управління; аналіз і адаптація зарубіжного досвіду. Дисертація відповідає формулі спеціальності в аспекті розвитку інструментів формування стратегій і програм політики соціального захисту та розробленні перспективних напрямів її удосконалення на регіональному рівні.

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях. Основні результати висвітлено в 4 статтях, які надруковано у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії Б. В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій дисертанта і основних положень дисертацій.

5. Практична значення і впровадження результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення роботи полягає у розробленні теоретичних і практико-орієнтованих положень, оформлених у конкретні пропозиції, які можуть бути реалізовані й узяті за основу подальшого удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні. Отримані теоретичні та практичні висновки, а також надані рекомендації, можуть бути використані в різних сферах діяльності, зокрема у наукових дослідженнях, програмах та проектах державних органів, науково-дослідних установах, освітніх закладах і центрах підвищення кваліфікації у сфері публічного управління. Такі наукові результати можуть стати основою для оптимізації інструментарію публічного управління в сфері соціального захисту на регіональному рівні.

6. Використання результатів роботи.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції дисертації були враховані

та використані в практичній діяльності: Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Довідка від 16.02.2021 р. № 19/09-05); Волинської обласної ради (Довідка від 28.03.2024 р. № 434 /51/2-24); Львівської обласної військової адміністрації (Довідка від 01.04.2024 р. №5/36-3667/0/2-24/1-10), Національного університету «Львівська політехніка» (Акт від 13.03.2024 р.).

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту та оформлення дисертації

Поряд із позитивною оцінкою дисертації потрібно відзначити, що робота не позбавлена окремих недоліків, мають місце дискусійні положення та окремі зауваження, які полягають у наступному.

1. Згідно з вимогами здійснення наукових досліджень у дисертаційних роботах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» у кваліфікаційній роботі Т.Я. Греня (підрозділ 1.1) здійснено розробку авторської методологічної концепції соціального захисту. Ми підтримуємо певною мірою тезу автора, що з позицій правового регулювання при формуванні поняття “соціальний захист”, не доцільно трактувати його лише як систему гарантій, обов’язок суспільства, систему принципів, методів, визначених на законодавчому рівні державою економічних, соціальних та правових інструментів, соціальних гарантій тощо. Автор пропонує методологічне визначення поняття “соціальний захист” як одного з елементів функціонування держави. Загалом, така позиція є виправданою у контексті розуміння імперативу «соціальна держава». Разом з тим, дисертанту варто було у розвиток правового регламентування даного поняття деталізувати саме правовий контекст у вигляді норм-принципів, зокрема у форматі наведеного у роботі важливого поняття «право на соціальний захист не здійснюється в автоматичному режимі в разі настання соціального ризику (стор. 34).

2. Ми підтримуємо позицію дисертанта щодо запропонованого поняття «соціальний захист», яке автор розуміє комплексно, а саме: «як складову соціальної політики, що спрямовується на зменшення негативних тенденцій у диференціації населення; як багаторівневу ієрархічну систему заходів, що покликана унеможливити соціальну напругу, конфлікти, суперечності; як запоруку економічного розвитку; як сукупність заходів держави, що регулюють зайнятість населення, оплату заробітної праці, податкову політику, мобільність населення, підготовку та перепідготовку кадрів, професійну підготовку тощо». Таке визначення представляє комплексне та багатоаспектне розуміння поняття «соціальний захист». Автор розглядає це поняття з різних точок зору, підкреслюючи його багатогранність та важливість у різних сферах суспільного життя.

При цьому ми вважаємо, що у наявному підході існує теоретична ймовірність декомпозиції цілей та засобів, адже одночасно актуалізуються цілі соціального захисту (зменшення негативних тенденцій у диференціації населення) та засоби його реалізації (регулювання зайнятості, оплати праці тощо). Так само, окремі аспекти, згадані у визначенні (наприклад, регулювання зайнятості, податкова політика) можуть більше відноситися до

загальної економічної політики, ніж до соціального захисту у вузькому розумінні галузі публічного управління.

3. Важливим аспектом поліпшення системи публічного управління у галузі соціальної роботи дисертант у підрозділі 2.2 правомірно визначає співпрацю між державними органами та громадськими організаціями, а також визначає функціонал основних напрямів соціальної роботи за участі громадських організацій. На основі такого підходу дисертант обґрунтовує сутність неурядового регулювання механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні. Ми вважаємо, що з позицій концепту «публічне управління» варто було деталізувати такий авторський доробок у 2 розділі, подати такий аналіз на основі інституціонального підходу, адже мова йде про інституціональну сутність авторських пропозицій. При тому, що автор у розділі 3 повернувся до цієї теми, варто було методологічно завершити аналіз ролі громадських організацій у розділі 2.

4. У третьому розділі дисертант предметно аналізує соціо-економічні індикатори реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні, пропонує SWOT-аналіз системи надання соціальних послуг в Україні з метою розробки сценаріїв ефективності публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні. У цілому правомірно дисертант подає низку понять, що аргументують застосування саме такої методології. Нам видається такий авторський підхід досить новаторським і достатньою мірою обґрунтованим. Водночас, у дисертації важливо було не лише сформулювати дослідницький концепт, а й екстраполювати його на практичну діяльність органів влади в системі політики соціального захисту, тим більше, що система державної влади має потребу не лише в теоретичній детермінації, а й у інституційно-парадигмальному наповненні своєї діяльності, у тому числі, можливо – з урахуванням авторських понять, наведених у розділі 1 дисертації. Тому ми вважаємо, що важливо було деталізувати авторські пропозиції щодо принципів управління у сфері соціального захисту, а не обмежитися лише наведенням переліку таких принципів.

5. Позитивно оцінюючи наукову новизну дисертаційної роботи в частині загального аналізу проблематики надання соціальних послуг загалом, й очевидно раціонального виокремлення автором публічного сегменту у цьому питанні, разом з тим, незрозумілим є дослідницький підхід і авторська позиція щодо самої категорії поняття «соціальні послуги». Ми підтримуємо авторську ідею формалізації методології SWOT-аналізу системи надання соціальних послуг, проте не повністю підтримуємо взаємовплив недоліків, можливостей і викликів у системі соціальних послуг. Адже у такому вигляді, на нашу думку, позиція автора щодо певної дихотомічної конструкції соціальних послуг є певним відступом від загалом новаторського підходу дисертанта у методологічній площині дисертації. Втім, зважаючи на сучасну наукову дискусію щодо самого поняття «публічний» дисертант загалом вірно визначає проблемні сфери категоріального закріплення в нормативно-правових актах базових понять, лише при цьому його пропозиції потребують більшої деталізації.

8. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам.

Висловлені зауваження та пропозиції мають в основному рекомендаційний характер, не знижують загальної високої оцінки та значущості дисертаційної роботи Тараса Ярославовича Греня «Удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні», яка в межах визначених автором цілей і завдань є цілісним, завершеним дослідженням важливої актуальної проблеми. Внесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а сформована наукова новизна достатньою мірою розкривається в роботі. Рівень дисертаційного дослідження та його практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи обґрунтовані, мають теоретичне та практичне значення для розвитку галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь обґрунтованості наукової новизни, теоретична і практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні» за своїм змістом, науковою новизною і прикладною цінністю відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її автор, Грень Тарас Ярославович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор,

професор кафедри державного управління
і місцевого самоврядування

Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

В.В. Баштанник

Підпис Баштанника В.В.
Завідуючий
Професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування

У.С. Нікітенко